

Республика Татарстан
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
ЛЯКИНСКОГО СЕЛЬСКОГО
ПОСЕЛЕНИЯ САРМАНОВСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА

ул. Школьная, д. 1,
с. Ляки, 423366.
Телефон: (85559) 4-66-16
E-mail: Lkn.Sar@tatar.ru

Татарстан Республикасы
САРМАН МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ ЛӘКЕ
АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ
БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

Мәктәп урамы, 1 йорт,
Ләке авылы, 423366.
Телефон: (85559) 4-66-16
E-mail: Lkn.Sar@tatar.ru

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

2024 ел, 05 июнь

Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Ләке авыл жирлеге территориясендә сүтелә торган (кисеп алына торган) яшеллекләр бәясен исәпләү һәм компенсацион яшелләндерү методикасын раслау турында

КАРАР

№ 8

«Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының Ләке авыл жирлеге башкарма комитеты карар итте:

1. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының Ләке авыл жирлеге территориясендә сүтелә торган (кисеп алына торган) яшеллекләр бәясен исәпләү һәм компенсация яшелләндерү үткәрү методикасын (кушымта) расларга.

2. Әлеге карарны «Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталы»нда игълан итәргә (PRAVO.TATARSTAN.RU) һәм «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлегенең рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырырга.

3. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үз өстемә алам.

Сарман муниципаль районы
Ләке авыл жирлеге
башкарма комитет җитәкчесе

Ю.Г. Антонов

Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Ләке авыл жирлегә территориясендә сүтелә торган (кисеп алына торган) яшеллекләрнең бәясен исәпләү һәм компенсацион яшелләндрерү үткәрү методикасы

·
·

I. Гомуми нигезләмәләр

1.1. “Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында” 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Конституциясе, “Әйләнә-тирә мохитне саклау турында” 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль закон, “Татарстан Республикасында жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында” 2004 елның 28 июлдәгә 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә сүтелә торган (кисеп алына торган) яшеллекләрнең бәясен исәпләү һәм компенсацион яшелләндрерү үткәрү методикасы эшләнде.

1.2. Методика яшел үсентеләрне хокукый яктан кире алганда компенсация яшелләндрерү өчен муниципаль берәмлек бюджетына кертелгә тиешле түләүләрне исәпләп чыгару өчен, шулай ук Сарман муниципаль районының Ләке авыл жирлегә территориясендә урнашкан яшел үсентеләрне хокуксыз зарарлау яисә юкка чыгару аркасында каралган.

1.3. Методика кулланыла:

инвестиция проектларының әйләнә-тирә мохиткә йогынтысын бәяләү бүлекләрен һәм аларның экологик экспертизасын эзерләү барышында потенциал зыянны бәяләү өчен, ул Сарман муниципаль районының Ләке авыл жирлегә территориясендә яшел үсентеләргә кагылышлы хужалык эшчәнлеген гамәлгә ашырганда барлыкка килергә мөмкин;

табигать факторларын, шулай ук яшелләндрерү объектларының экологик әһәмиятен исәпкә алып, яшел утыртмаларны уң яктан сүтеп (кискән) өчен түләү күләмен санаганда;

хокуксыз зарарлану (үсемлекнең үсешен туктату дәрәжәсенә кадәр түгел) яисә яшел утыртмаларны юкка чыгару нәтижәсендә китерелгән зыянны түлөгәндә;

Сарман муниципаль районының Ләке авыл жирлегә территориясендә урнашкан яшел утыртмаларның бәясен билгеләүгә бәйле башка очрактарда.

1.4. Әлегә Методика урман законнарын бозу нәтижәсендә урманнарга, шул исәптән урман утыртуларына яки урман утыртуларына агачларга, куакларга һәм лианаларга китерелгән зыянның күләмен исәпләү белән бәйле мөнәсәбәтләргә кагылымый

Сүтелә торган (киселә торган) яшел утыртмаларны классификацияләү һәм идентификацияләү һәм аларның бәясен билгеләү

2.1. Шәһәр яшел утыртмаларының төп типларының сүтелә торган (киселә торган) яшел үсентеләрнең бәясен исәпләү өчен, шәһәр территорияләренең функциональ билгеләнешенә, урнашу урынына, милек рәвешенә һәм ведомство карамагына бәйсез рәвештә, үсемлекләр дөнъясының түбәндәге классификациясе кулланыла:

- агачлар;
- куаклыklar (төркемле һәм ялгыз утырту);
- куаклыklarдан тере киртәләр;
- үлән капламы (газлар һәм табигый үлән үсемлекләре);
- чәчәклекләр.

2.2. Үсемлекләргә китерелгән зыян күләмен билгеләгәндә ботаника, урман төзелеше, дендрология геоботаника, туфрак-мелиоратив, геологик һәм башка тикшеренүләр, урман һәм үсемлек кадастрлары, үсемлекләр мониторингы, шулай ук паспортучетлы объект мәгълүматлары кулланыла, аларның торышы турында кирәкле мәгълүмат бар.

Үсемлекләр китергән зыянны оештыру-хокукый рәвешләренә һәм милек рәвешләренә бәйсез рәвештә гражданның, шәхси эшмәкәрләр, оешмалар башкара.

Яшел үсентеләрне юкка чыгару, өстәмә тикшеренүләр үткөрү, экспертлар жәлеп итү, документларны рәсмиләштерү чыгымнары өчен түләү экологик хокук бозуны башкарган зат акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

2.3. Агач-куаклык, үләнчел үсемлекләр китергән зыян (зарар) күләмен билгеләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алына: агач һәм аерым торучы куаклар өчен экземплярларда яисә куаклар өчен погонлы метрларда сүтелә торган (киселә торган) үсемлекләрнең саны һәм аерым үсемлекләрнең микъдарын билгеләү шактый кыен булганда;

үләнчел үсемлекләр каплаган мәйдан квадрат метрларда;

төр карау, агачларның токым составы (яфраклы яки ылыслы) һәм куаклыklar, үләнчел үсемлекләр төре;

агач кәүсәсенә 1,3 метр биеклектәге диаметры агачның биеклеген, разрядын, 1 берәмлек агач өчен алына торган агач күләмен һәм агачның 1 куб метрын бәяләү өчен. Әгәр дә агачның берничә көпшәсе һәм икенчел кәүсәсе (кәүсәләре) диаметрында 8 сантиметр булса, һәр кәүсә аерым агач дип санала;

бу үсемлекне утырту һәм карау буенча башкарылган эшләрнең бәясе;

сумнарда 1 метрга кадәр биеклектәге үсенте бәясе;

үсемлекләрнең торышы һәм аның кыйммәте;

үсемлекләрне деградацияләү дәрәжәсе (санкцияләнмәгән зарарланганда яки яшел утыртмаларны юкка чыгарганда гына кулланыла).

2.4. Яшел утыртмаларны алганда зыян (зыян) күләме түбәндәге формулалар буенча билгеләнә:

N т/б	Яшел утыртмалар	Зыян (зарар) күләмен исәпләү формуласы*	Шартлы тамгалар
1	Агач	$Y=(C+U+Cv)xqxkl\ xk2x$	Y - зыян күләме

		$Cv=V CдЗ$	<p>С - агачның 1 нөсхәсен утырту һәм үстерү эшләре бәясе (1 нче таблица) Ц - 1 үсенте (1 нче таблица) Cv бәясе - чыгарыла торган агач күләменең бәясе</p> <p>V - 1 данә агачтан алынган агач күләме</p> <p>СдЗ - q ұзагачының 1 куб. м бәясе - алына торган агачларның нөсхәләре саны</p> <p>k1 - үсемлекләренң уртача яклау үзлекләрен исәпкә ала торган коэффициент (3 нче таблица)</p> <p>k2 - халәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр</p> <p>кц - кыйммәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр</p> <p>кд - деградация коэффициенты үсемлекләр</p>
2	Кустарниклар, лианалар	$Y = (C+Ц) xq xk1 xkd$	<p>Y - зыян күләме</p> <p>С - утырту эшләренең бәясе һәм 1 нөсхә яки 1 пог.м үстерү. куаклык, лианалар (2 нче таб)</p> <p>Ц - утырту материалы бәясе (таб. 2)</p> <p>q - тартып алына торган куакларның нөсхәләре саны, лиан k1 - үсемлекләр дөньясының уртача яклай торган үзлекләрен исәпкә ала торган коэффициент (3 нче таблица)</p> <p>k2 - халәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр</p> <p>кц - кыйммәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр</p> <p>кд - деградация коэффициенты үсемлекләр</p>
3	Газоннар, чәчәклекләр	$Y = (C+Ц) xS xk1 xkd$	<p>Y - зыян күләме</p> <p>С - утырту эшләренең бәясе һәм 1 кв. м газон, чәчәклек (таб. 2)</p>

			Ц - утырту материалы бәясе (2 нче таблица) S - изелә торган газ мәйданы, k1 чәчәкле - үсемлекләрнең уртача яклау үзлекләрен исәпкә ала торган коэффициент
			(3 нче таблица) к2 - халәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр кц - кыйммәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр кд - деградация коэффициенты үсемлекләр
4	Табигый үлән үсемлекләр	$У = 8 \times k1 \times kц \times kд$	У - зыян күләме Б - табигый үләннәр үсә торган k1 мәйданы - үсемлекләрнең уртача яклау үзлекләрен исәпкә ала торган коэффициент (3 нче таблица) к2 - халәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр кц - кыйммәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр кд - деградация коэффициенты үсемлекләр

*Яшел утыртмаларны алганда зыян (зарар) күләме, кулланучылар бәяләренә алдагы периода товарларга (эшләргә, хезмәт күрсәтүләргә) үзгәрүен исәпкә алган коэффициент-дефляторны исәпкә алып, үзгәрергә тиеш.

1 нче таблица

Агач үсемлекләренә китерелгән зыяның күләмен билгеләү өчен күрсәткечләр

Диаметр	Биекле к	Разряд по	Күләме	Бәясе	Бәясе	Бәясе
кәүсәсе 1,3 м биеклектә комльдән (ё), см	агач (Б), м	Биеклек	1 бер. агач (V), куб. м өчен алына торган агач	1 куб. м агач (Сд), сум.	НДСтан (С) башка утырту һәм карау буенча башкарылган эшләр, сум.	1 м га кадәр биеклектә ге 1 үсенте (Ц), сум.
Агачларның яфраклы токымнары						

ИМЭН						
8 дэн 10 га кадэр	5	Ш	0,023	1200,0	2690,3	501,5
10нан 12 гэ кадэр	7		0,043			
12 дэн 14 кэ кадэр	9		0,072			
14 тэн 16 га кадэр	1}		0,112			
16дан 18 гэ кадэр	13		0,164			
18 дэн 20 гэ кадэр	14		0,219			
20 дэн 24 кэ кадэр	16		0,29			
24 дэн 28 гэ кадэр	18		0,46			
28 дэн 32 гэ кадэр	20		0,68			
32 дэн 36 га кадэр	21		0,94			
36 дан 40 ка кадэр	22		1,23			
40тан 44 кэ кадэр	23		1,56			
44 дэн 48 гэ кадэр	26		2,10			
48 дэн 52 кэ кадэр	27		2,53			
52 дэн 56 га кадэр	27		3,00			
56 дан 60 ка кадэр	28		3,52			
60тан 64кэ кадэр	28		4,08			
64 дэн 68гэ кадэр	28		4,65			
68 дэн 72 гэ кадэр	28		5,27			
72 дэн 76 га кадэр	28		5,92			
76дан алып 80 гэ кадэр	28	6,61				
80нэн алып	28	7,35				

84 гə кадəр						
84 дəн 88 гə кадəр	28		8,13			
88 дəн 92 гə кадəр	28		8,92			
92 дəн 96 га кадəр	29		9,81			
96 дан 100 гə кадəр	29		10,70			
100 дəн артык	29		11,63			
Юкə						
8 дəн 12 гə кадəр	6	Ш	0,019	489,6	2690,3	501,5
12 дəн 16 га кадəр	9		0,061			
16дан 20 гə кадəр	12		0,13			
20 дəн 24 кə кадəр	14		0,23			
24 дəн 28 гə кадəр	15		0,35			
28 дəн 32 гə кадəр	17		0,52			
32 дəн 36 га кадəр	18		0,71			
36 дан 40 ка кадəр	19		0,89			
40тан 44 кə кадəр	19		1,16			
44 дəн 48 гə кадəр	20		1,40			
48 дəн 52 кə кадəр	21		1,69			
52 дəн 56 га кадəр	21		2,00			
56 дан 60 ка кадəр	21		2,34			
60тан 64кə кадəр	22		2,68			
64 дəн 68гə кадəр	22		2,98			
68 дəн 72 гə кадəр	22		3,042			

72 дән артык	22		3,85			
Каен						
10нан 12 гә кадәр	10	.	0,053	489,6	2690,3	501,5
12 дән 14 кә кадәр	11		0,080			
14 тән 16 га кадәр	12		0,117			
16дан 18 гә кадәр	14		0,164			
18 дән 20 гә кадәр	15		0,218			
20 дән 24 кә кадәр	16		0,28			
24 дән 28 гә кадәр	18		0,43			
28 дән 32 гә кадәр	18		0,61			
32 дән 36 га кадәр	19		0,83			
36 дан 40 ка кадәр	20		1,09			
40тан 44 кә кадәр	21		1,40			
44 дән 48 гә кадәр	22		1,76			
48 дән 52 кә кадәр	23		2,17			
52 дән артык	24		2,64			
Усак, ольха, өрәңге, корычагач, ива һәм башкалар карама, тополь						
10нан 12 гә кадәр	11	усак, зирек - II, бетте калганна ры - III	0,057	усак 489,6 Калганна ры - 200,6	2690,3	501,5
12 дән 14 кә кадәр	13		0,093		■	
14 тән 16 га кадәр	14		0,133			
16дан 18 гә кадәр	15		0,185			
18 дән 20 гә кадәр	16		0,254			
20 дән 24 кә	17		0,33			

кадәр						
24 дән 28 гә кадәр	19		0,50			
28 дән 32 гә кадәр	20		0,71			
32 дән 36 га кадәр	22		0,99			
36 дан 40 ка кадәр	23		1,30			
40тан 44 кә кадәр	23		1,61			
44 дән 48 гә кадәр	24		2,02			
48 дән 52 кә кадәр	25		2,50			
52 дән артык	25		2,91			

Агачларның ылыслы токымнары

Нарат

8 дән 10 га кадәр	8	II	0,027	920,4	2690,3	708,0
10нан 12 гә кадәр	10		0,049			
12 дән 14 кә кадәр	11		0,076			
14 тән 16 га кадәр	14		0,118			
16дан 18 гә кадәр	15		0,166			
18 дән 20 гә кадәр	16		0,23			
20 дән 24 кә кадәр	18		0,30			
24 дән 28 гә кадәр	20		0,47			
28 дән 32 гә кадәр	22		0,67			
32 дән 36 га кадәр	23		0,91			
36 дан 40 ка кадәр	24		1,17			
40тан 44 кә кадәр	24		1,47			
44 дән 48 гә кадәр	25		1,81			

48 дэн 52 кэ кадэр	25		2,17	-		
52 дэн 56 га кадэр	25		2,55			
56 дан 60 ка кадэр	25		2,97			
60тан 64кэ кадэр	25		3,41	920,4	2690,3	708,0
64 дэн 68гэ кадэр	25		3,88			
68 дэн 72 гэ кадэр	26		4,40			
72 дэн 76 га кадэр	26		4,93			
76дан алып 80 гэ кадэр	26		5,48			
80нэн артык	26		6,09			
Чыршы						
8 дэн 10 га кадэр	5	II	0,027	920,4	2690,3	708,0
10нан 12 гэ кадэр	8		0,049			
12 дэн 14 кэ кадэр	10		0,076			
14 тэн 16 га кадэр	12		0,118			
16дан 18 гэ кадэр	14		0,166			
18 дэн 20 гэ кадэр	15		0,23			
20 дэн 24 кэ кадэр	17		0,30			
24 дэн 28 гэ кадэр	19		0,47			
28 дэн 32 гэ кадэр	21		0,67			
32 дэн 36 га кадэр	23		0,91			
36 дан 40 ка кадэр	24		1,17			
40тан 44 кэ кадэр	25		1,47			
44 дэн 48 гэ кадэр	26		1,81			

48 дән 52 кә кадәр	27		2,17			
52 дән 56 га кадәр	28		2,55			
56 дан 60 ка кадәр	28		2,97			
60тан 64кә кадәр	28		3,41			
64 дән 68гә кадәр	29		3,88			
68 дән артык	26		4,40			
Пихта						
8 дән 10 га кадәр	5	11	0,018	920,6	2690,3	800,0
10нан 12 гә кадәр	7		0,036			
12 дән 14 кә кадәр	8		0,070			
14 тән 16 га кадәр	10		0,102			
16дан 18 гә кадәр	12		0,150			
18 дән 20 гә кадәр	13		0,201			
20 дән 24 кә кадәр	15	II	0,27	920,6	2690,3	800,0
24 дән 28 гә кадәр	16		0,65			
28 дән 32 гә кадәр	19		0,91			
32 дән 36 га кадәр	21		1Д9			
36 дан 40 ка кадәр	22		1,51			
40тан 44 кә кадәр	24		1,87			
44 дән 48 гә кадәр	26		2,27			
48 дән 52 кә кадәр	27		2,70			
52 дән 56 га кадәр	27		3,11			
56 дан 60 ка кадәр	27		3,75			

60 тан артык	27		3,90			
Карагай						
10нан 12 гэ кадэр	11	II	0,068	920,4	2690,3	800,0
12 дэн 14 кэ кадэр	13		0,105			
14 тэн 16 га кадэр	14		0,150			
16дан 18 гэ кадэр	17		0,209			
18 дэн 20 гэ кадэр	18		0,276			
20 дэн 24 кэ кадэр	19		0,36			
24 дэн 28 гэ кадэр	21		0,55			
28 дэн 32 гэ кадэр	24		0,80			
32 дэн 36 га кадэр	26		1,08			
36 дан 40 ка кадэр	27		1,43			
40тан 44 кэ кадэр	28		1,81			
44 дэн 48 гэ кадэр	29		2,23			
48 дэн 52 кэ кадэр	30		2,68			
52 дэн артык	30		3,17			
Кедр						
10нан 12 гэ кадэр	10	II	0,053	920,6	2690,3	800,0
12 дэн 14 кэ кадэр	11		0,080			
14 тэн 16 га кадэр	12		0,117			
16дан 18 гэ кадэр	14		0,164			
18 дэн 20 гэ кадэр	15		0,218			
20 дэн 24 кэ кадэр	16		0,28			
24 дэн 28 гэ кадэр	18	II	0,43	920,6	2690,3	800,0

28 дән 32 гә кадәр	18	0,61		
32 дән 36 га кадәр	19	0,83		
36 дан 40 ка кадәр	20	1,09		
40тан 44 кә кадәр	21	1,40		
44 дән 48 гә кадәр	22	1,76		
48 дән 52 кә кадәр	23	2,17		
52 дән артык	24	2,64	-	

2 нче таблица

Куаклы һәм зыянный күләмен билгеләү өчен күрсәткечләр
үлән үсемлекләре

N т/б	Яшел утыртмалар	Үлчәү берәмлеге	Бәясе НДСтан (С) башка утырту һәм карау буенча башкарылган эшләр	Утырту материалы бәясе (Ц)
Куаклыкларның яфраклы токымнары				
1	Тере койма	сум	469,43	500,0
2	Ялгыз нөсхәләр	1 данәгә сум	313,1	150,0
Куаклыкларның ылыссы токымнары				
1	Ялгыз нөсхәләр	1 данәгә сум	461,6	600,0
Лиана				
1	Ялгыз нөсхәләр	1 данәгә сум	313,1	150,0
Газоннар				
1	Болынлы үләннәр белән тулган табигый үләнчел үсемлекләр	1 кв. метрга сум		
2	Кыр үләннәре белән табигый булган үсемлекләр	1 кв. метрга сум		
3	Газоннар (газ үләннәре орлыкларын чәчү белән)	1 кв. метрга сум	74,43	85,0
4	Рулонный газон	1 кв. метрга	200,0	100,0

		сум		
Чэчэклэр				
1	Чэчэклэр	1 кв. метрга сум	650,0	чэчэкле-декоратив үсемлеклэр сортларына бэйлелектэ

3 нче таблица

Үсемлеклэрнең (k1) уртача яклау үзлекләрен исәпкә ала торган коэффициентның

Исеме	k1 әһәмияте
Гомуми файдаланудагы утыртулар	2
чикләнгән файдаланудагы утыртулар махсус	1,5
файдаланудагы утыртулар	1

4 нче таблица

Үсемлеклэрнең торышын исәпкә ала торган коэффициентның әһәмияте (к2)

Торышы	Составы үсемлекнең коелу халәтенә бәйле рәвештә билгеләнә.	K2 нең кыйммәте
Яхшы (сәламәт утыртмалар) I	Яфракларның 100% ы	2
Уртача көчсезләнгән II	Яфракларның 90-70% ы	1,5
Көчле көчсезләнгән III	Яфракларның 60-40%ы	1
Тотылган (кибә торган) IV	Яфракларның 30-20%ы	0,5
Һәлак булучы V	Яфракларның 20-10%ы	0,1
Һәлак булган VI	Яфраклар юк	0

5 нче таблица

Үсемлеклэрнең кыйммәтен исәпкә алган коэффициентның әһәмияте (кц)

Кыйммәтләр төркеме	Агач һәм куак төрләре	Кц әһәмияте
1 нче төркем (аеруча кыйммәтле)	- ылыслы, мәңге яшел агачларның барлык төрләре, шул исәптән: эрбет, нарат, чыршы, ак чыршы, карагай:	1,5

	- яфраклы агачларның кайбер төрләрә, шул исәптән: имән, корычагач, зирек, карама, ильм	
2 нче төркем (кыйммәтле)	- ылыслы куакларның барлык төрләрә; - яфраклы агачларның кайбер төрләрә, шул исәптән: юкә, каен, өрәңгә	1,2
3 нче төркем (аз кыйммәтле)	- агачларның башка төрләрә һәм яфраклы куаклар	1

6 нче таблица

Үсемлекләр деградациясе коэффициентының әһәмияте (кд)

Үсемлекнең торышы	Дәрәжә деградация	Зурлығы кд
Һәлак булган (тулысынча деградация, юк ителгән)	100%	5
Һәлак булучы (шактый деградация, исән кала алмый)	99%-90%	2,5
Тотылган (көчле деградация)	89%-60%	2
Хәлсез (уртача деградация)	59%-30%	0,9
Урта хәлсезләнгән (начар деградация)	29%-10%	0,5
Сәламәт (деградация бик аз)	9%-1%	0,1

III. Сүтелә торган (киселә торган) яшел үсентиләргә акчалар кертү һәм тоту тәртибе

3.1. Сүтелә торган (киселә торган) яшел үсентеләр өчен акчалар түбәндәгеләр исәбеннән ясала:

сүтелә торган (киселә торган) яшел утыртмалар өчен түләүләр;

яшел утыртмаларны законсыз жимерү (кисү) аркасында китерелгән зыянны каплау (компенсацияләү);

административ хокук бозулар турындагы законнар нигезендә алына торган яшел утыртмаларга зыян китергән өчен штрафлар;

яшел утыртмаларны яклау һәм үстерү максатларына гражданның һәм юридик затларның, шул исәптән чит илләрнең, ирекле кертемнәрән;

башка чыганақлардан керемнәр.

3.2. Яшеллекләр законсыз зыян күргәндә яки юк ителгәндә зыянны каплау чаралары, штрафлар суд карары буенча билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелгән обадминистратив хокук бозулар протоколлары нигезендә кертелә..

Күрсәтелгән түләүләрнең күләме юкка чыгарылган үсемлек өчен Методика тарафыннан 5 мәртәбә һәм һәр зарарланган үсемлек өчен 1/2 мәртәбә билгеләнә.

3.3. Яшел утыртмаларны юкка чыгарган һәм законсыз юкка чыгарган (зарарланган) өчен физик һәм юридик затлар санап киткән акчалар Ләке авыл жирлегенең жирле бюджетына керә һәм төзекләндерү маддәсе буенча тотыла.

Жимерелеп беткән яшел үсентеләр өчен алынган акчалар юкка чыгарылган яки зарарланган урынына яшел утыртмаларны торгызуга тотыла, шул исәптән түбәндәге эшләрне финанслауга:

- агач һәм куак үсентеләрен казып алуны, автотранспортка төяүне һәм бушатуны, агач комнарын төрүне, үсентеләрне һәм орлыкларны яшелләндерү өчен алына торган бәягә түләүне дә кертеп, утырту материалын сатып алу (эзерләү) һәм илтөп житкерү;

- жирне, планировканы, сөрүне, дисклаштыруны, туфракны фреза белән йомшартуны, тырмалауны, жирне тигезләүне дә кертеп, газон урнаштыру һәм агач һәм куаклар утырту өчен эзерләү;

- агач һәм куаклар утырту өчен казыклар һәм канаулар (траншеялар);

- агачлар, куаклар утыртканда һәм газлар төзөгәндә грунтны 25%, 50% яки 100% ка алыштыру;

- биоматлар, агач рәшәткәләр, киём-салым, дерн бәясен дә кертеп, откосларны ныгыту;

- утырту урыннарын эзерләгәндә һәм газлар төзөгәндә туфракка органик һәм минераль ашламалар керту;

- агач һәм куакларны эзер чокырларга һәм траншеяләргә утырту;

- үләннәр орлыкларын чөчү, шул исәптән гидрочөчүне, дерн салуны да кертеп;

- вертикаль яшелләндерү эшләре; -газон

- үләннәре орлыклары үсөп чыккан;

- гомуми файдаланудагы яшелләндерүнең гамәлдәге объектларын реконструкцияләү;

- яшел утыртмалар утырту һәм утырту өчен махсус техника сатып алу;

- чүп-чарны төяү һәм алып китү;

- компенсация яшелләндерү өчен территорияне эзерләү эшләре (корыган агачлар, агач ботаклары өеме, территорияне планлаштыру, су сибү суүткәргечен урнаштыру, юл-тропика челтәрен булдыру, яктырту, кече архитектура формаларын урнаштыру һ.б.) төзелеш бәясең 70% ыннан да артык булмаган күләмдә;

- чөчөкләкләр төзелеше;

- паркларны һәм скверларны төзөкләндерү.

Компенсацион яшелләндерү чараларын башка максатларда файдалану тыела.